

In the given article the author concentrates his attention at complex character of theoretical-methodical material and practical (individual) courses which, in a consequent and strictly systematized structure of educational tasks, can effectively form a creative thinking and rational-intellectual approach to development of both vocal techniques in the sphere of executing and educational-pedagogic process in general, in the system of mass musical-aesthetic training of the growing-up generation.

Key words: spiritual culture, structural unity, historical interdependence, vocal training, holistic system.

УДК 378.6:008

ББК 85.31р

Галина Борейко

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ У РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У статті досліджується стан функціонування закладів культури та підготовки культурологічних працівників середніми і вищими навчальними закладами Рівненської області. Зазначається, що протягом останнього десятиліття кількість випускників Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету та відсоток їх працевлаштування зменшились, обґрунтовується необхідність посилення уваги з боку держави до підготовки висококваліфікованих спеціалістів культурологічної сфери.

Ключові слова: заклади культури, підготовка студентів, Інститут мистецтв.

Здобуття Україною незалежності, “відкриття” кордонів, широкий міжнародний обмін посилили у молодого покоління прагнення до здобуття знань, вивчення іноземних мов та дослідження витоків власного народу.

У таких умовах перед державою постало завдання створити умови для кваліфікованої підготовки молоді, яка прагнула внести свій вклад у справу культурологічної просвіти населення. Зробити це можна через розширення переліку вищих навчальних закладів культури, підвищення якості підготовки студентів та стовідсоткового їх працевлаштування. Однак цього не відбулося, що зумовило дослідження даної проблеми провідними вітчизняними вченими.

Так, В.Г.Виткалов причиною зниження якості підготовки спеціалістів культурологічного напрямку бачить включення вищих навчальних закладів культури до педагогічних університетів, підпорядкованих Міністерству освіти і науки, основним завданням яких є підготовка педагогів, а не митців [1, с.99]. І.Каташинська, досліджуючи ефективність роботи новостворених вищих навчальних закладів, зазначає, що жоден з “нових університетів” не зміг увійти повноправним членом у вузьке коло “старовинних” західних університетів, а кількісні прогнози засновників здійснилися (у кращому разі) наполовину. На думку автора, академічна якість не може бути замінена нічим іншим [2, с.71]. Їхні думки поділяє С.А.Рижкова, яка вважає, що: “Непослідовність політичних та економічних реформ останніх десятиліть призвела до послаблення переваг і посилення недоліків системи вищої освіти” [3, с.7].

Проте висвітлення проблеми в науковій літературі не забезпечило підвищення якості підготовки випускників навчальними закладами культури, підвищення відсотка їх працевлаштування та покращення роботи закладів культури.

Зазначене зумовило актуальність даного дослідження.

Метою даної роботи є розробка пропозицій із покращення підготовки спеціаліста культурологічного напрямку вищими навчальними закладами.

Відповідно до мети в роботі ставляться такі завдання:

- дослідити ефективність роботи закладів культури Рівненської області;
- дослідити якість підготовки спеціалістів культурологічного напрямку Інститутом мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;
- запропонувати заходи з покращення підготовки спеціалістів культурологічної сфери навчальними закладами України.

Відкликаючись на запити молодого покоління, з початку дев'яностих років ХХ століття в Україні швидкими темпами відкриваються нові вищі навчальні заклади, а існуючі розширюють перелік спеціальностей, за якими готують випускників.

Так, у Рівненській області кількість вищих навчальних закладів (ВНЗ) III – IV рівня акредитації протягом 1990–2006 років зросла в 2 рази (з 3 до 6), а кількість студентів, яка в них навчалася, – з 15,7 тис. чол. до 44,9, або в 2,9 раза (табл. 1).

Таблиця 1*

Вищі навчальні заклади III–IV рівня акредитації у Рівненській області на початок року

Показники	Роки					
	1990/ 1991	1995/ 1996	2000/ 2001	2004/ 2005	2005/ 2006	2006/ 2007
Кількість закладів	3	3	5	6	6	6
У них студентів (тис.)	15,7	15,5	22,9	39,7	42,9	44,9
За формою на- вчання						
- денною	8,7	9,2	13,7	24,1	25,9	26,6
- заочною	6,7	6,1	9,2	15,6	17,0	18,3
Прийнято (тис.)	3,4	3,6	5,7	9,6	10,5	10,6
За формою на- вчання						
- денною	2,0	2,4	3,8	6,1	6,7	6,5
- заочною	1,3	1,2	1,9	3,5	3,8	4,1
Випущено (тис.)	2,6	2,8	3,8	6,1	6,8	7,6
За формою на- вчання						
- денною	1,4	1,6	2,3	3,4	3,9	4,2
- заочною	1,2	1,2	1,5	2,7	2,9	3,4

*Таблицю складено за даними [4, с.462].

При цьому можна відмітити, як позитивний факт, що співвідношення між кількістю студентів, які навчалися на денній формі навчання та заочній, зросло з 1,30 до 1,45. Відповідно, у 2007 році порівняно з 1990 роком кількість випускників ВНЗ III–IV рівня акредитації зросла з 2,6 тис. чол. до 7,6 тис. чол., або в 2,9 раза. В умовах значного зростання кількості випускників ВНЗ зросли вимоги до їх кваліфікації та працевлаштування. Тому структура їх підготовки повинна відповідати запитам галузей економіки.

У контексті зазначеного, наприклад, Б.Данилишин та В.Куценко відмічають: “В умовах освітнього буму і розширення доступу до закладів вищої освіти (платної і безоплатної) молодь намагається через освіту досягти економічної та соціальної стабільності на найближче майбутнє, закласти підґрунтя матеріального добробуту і забезпечити можливість професійного зростання” [5, с.27].

Проте автори акцентують увагу на перекосах у виборі абітурієнтами та їхніми батьками майбутніх професій: “На жаль, в умовах становлення ринкових відносин перевага віддається формуванню фахівців у сфері підприємницької діяльності. Але не слід забувати, що Україні потрібні висококваліфіковані спеціалісти і в інших галузях економіки” [5, с.33].

До цього слід додати, що, поряд з інженерними спеціальностями, дефіцит яких сьогодні відчуває економіка, молода українська держава потребує висококваліфікованих культурологічних працівників, на плечі яких лягає відродження та піднесення національних культурних традицій. Тому немаловажним є те, щоб в обласних та районних управліннях культури, театрах, музеях, бібліотеках та сільських клубах працювали спеціалісти, які здобули освіту у вищих навчальних закладах відповідного спрямування.

На нашу думку, зростання інтересу населення країни до власної історії повинне супроводжуватися зростанням кількості закладів культури і мистецтв та переліку послуг, які вони надають громадянам. Проте аналіз статистичних даних засвідчує, що протягом 1990–2006 років кількість бібліотек у Рівненській області зменшилась з 848 до 607, або на 28,4%, клубів – з 875 до 700, або на 20%, демонстраторів фільмів – з 859 до 20, або в 30 разів (табл. 2).

Таблиця 2*

Основні заклади культури і мистецтв Рівненської області та ефективність їх роботи

Показники	Роки						
	1990	1995	2000	2003	2004	2005	2006
Масові та універсальні бібліотеки	848	808	589	606	602	606	607
Бібліотечний фонд, млн. примірників	11,2	9,6	9,1	12,5	12,4	12,6	12,3
Заклади культури клубного типу	875	805	739	707	706	703	700
Демонстратори фільмів	859	461	230	230	50	20	29
Професійні театри	3	2	2	2	2	2	2
Відвідування театрів за рік (тис. чол.)	399	133	94	124	118	122	115
Концертні організації	1	1	1	1	1	1	1
Відвідування концертних організацій за рік (тис. чол.)	364	72	48	49	47	54	57
Музеї	4	10	10	10	10	10	11
Відвідування музеїв за рік (тис. чол.)	394	249	136	185	181	196	214

* Таблицю складено за даними [4, с.499].

Одночасно, при зменшенні кількості професійних театрів з 3 до 2, незмінній кількості концертних організацій та збільшенні протягом 1990–2006 років кількості музеїв з 4 до 11, відвідування театрів області за рік зменшилося з 399 тис. у 1990 році до 94 тис. у 2000 році, або в 4,2 раза.

У 2003–2006 роках кількість відвідувань населенням театрів була в межах 115–124 тис., але при незначному зростанні, порівняно з попередніми роками, цей показник був у 3,2–3,5 раза меншим від показника 1990 року. Ще більше знизилася відвідування населенням концертних організацій. У 2000–2006 роках щорічно їх відвідувало 47–57 тис. чол., або в 6,4–7,7 раза менше, ніж у 1990 році.

У 2000 році кількість відвідувань музеїв складало 136 тис., або в 2,9 раза менше, ніж у 1990 році. Проте потрібно відмітити й певні позитиви в роботі культурологічних закладів області. Так, з 2000 до 2006 року кількість відвідувань музеїв зросла з 136 тис. до 214, або в 1,57 раза. За цей же період бібліотечний фонд в області зріс з 9,1 до 12,3 млн. примірників, або в 1,35 раза.

Наведені дані засвідчують про недостатній рівень уваги з боку місцевих органів влади до розвитку культурологічних закладів та низький рівень кваліфікації спеціалістів, які працюють у даній галузі. Певний рівень відповідальності за ситуацію, що склалася, несуть і освітні заклади, функціональне призначення яких готувати кваліфікованих спеціалістів для даної сфери.

Як відомо, рівень освіти майбутніх спеціалістів закладається з молодих років. Для майбутніх працівників закладів культури це школи естетичного виховання (табл. 3). Саме тут молоде покоління отримує початкові ази культурологічної та мистецької освіти.

Таблиця 3*

Школи естетичного виховання на початок навчального року

Показники	Роки					
	1990/ 1991	1995/ 1996	2000/ 2001	2004/ 2005	2005/ 2006	2006/ 2007
Дитячі музичні школи, у них учнів	31 8430	32 8121	26 5441	24 5342	24 5653	23 5532
Дитячі школи мистецтв, у них учнів	3 809	4 794	6 888	8 1835	8 2156	9 2320
Дитячі художні школи, у них учнів	2 466	3 488	2 452	2 491	2 499	2 500
Разом дитячих шкіл естетичного виховання, у них учнів	36 9709	39 9403	34 6781	34 7668	34 8308	34 8352

* Таблицю складено за даними [4, с.505].

Однак проведений аналіз засвідчує, що загальна кількість шкіл естетичного виховання в Рівненській області зменшилася з 36 у 1990 році та 39 у 1995 до 34 у 2006, а кількість учнів, які в них навчалися, з 9709 у 1990 році до 6781 у 2000, або на 30,2%. Протягом 2000–2006 років

кількість учнів естетичних шкіл зросла до 8352, або на 1571 чол., проте їх кількість у 2006 році була на 15,6% меншою порівняно з 1990 роком.

Вищезазначене дозволяє зробити висновок, що ефективність надання культурологічних знань у музичних та художніх школах Рівненської області протягом 1990–2007 років значно знизилася.

Існують проблеми з підготовки культурологічних спеціалістів та їх працевлаштування в Рівненському державному гуманітарному університеті (табл. 4).

Таблиця 4 *

Працевлаштування випускників культурологічних спеціальностей Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету у 1999–2007 роках

Факультети	Роки								
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Факультет музичного мистецтва:									
- випускників, чол.;	57	43	31	26	32	34	40	38	40
- отримали направлення на роботу, чол.;	32	31	21	21	14	27	20	23	17
- % працевлаштованих у загальній кількості випускників	56,1	72,1	67,7	80,8	41,2	79,4	50,0	60,5	42,5
Художньо-педагогічний факультет:									
- випускників, чол.;	48	17	24	15	45	48	46	78	69
- отримали направлення на роботу, чол.;	23	9	8	4	28	25	15	23	15
- % працевлаштованих у загальній кількості випускників	47,9	52,9	33,3	26,7	62,2	52,1	32,6	29,5	21,7
Факультет документальних комунікацій та менеджменту (бібліотекарі):									
- випускників, чол.;	39	35	28	17	8	31	20	11	7
- отримали направлення на роботу, чол.;	18	20	13	12	5	8	6	6	1
- % працевлаштованих у загальній кількості випускників	46,2	57,1	46,2	70,6	62,5	25,8	30,0	54,5	14,3
Інститут мистецтв, усього:									
- випускників, чол.;	144	95	83	64	85	113	106	127	116
- отримали направлення на роботу, чол.;	73	60	42	37	47	60	41	52	33
- % працевлаштованих у загальній кількості випускників	50,7	66,6	50,6	57,8	55,3	53,1	38,7	41,2	28,4

* При складанні таблиці використані дані Інституту мистецтв РДГУ.

Так, протягом 1999–2007 років кількість випускників культурологічних спеціальностей в Інституті мистецтв зменшилася зі 144 до 116 чоловік, або на 24%. У 2002 році таких випускників було всього 64 чол.

Питома вага працевлаштованих випускників факультету музичного мистецтва зменшилася з 56,1% у 1999 році до 42,5 – у 2007, художньо-педагогічного факультету – з 47,9 до 21,7%, факультету документальних комунікацій та менеджменту – з 46,2 до 14,3%. Якщо в цілому по Інституту мистецтв у 1999 році було працевлаштовано 50,7% випускників культурологічних спеціальностей, то у 2007 році – тільки 28,4, або в 1,8 раза. Таким чином, при постійно зро-

стаючий потребі закладів культури у спеціалістах із вищою освітою, більше двох третин із них не отримали направлення в зазначені заклади.

Виходячи з проведених досліджень, можна зробити такі **висновки**:

- після здобуття Україною незалежності посилюється роль випускників ВНЗ культурологічного спрямування в дослідженні, відродженні та піднесенні рівня культурологічної освіти населення;

- протягом 1990–2006 років кількість ВНЗ в області зростає з 3 до 6, а кількість студентів, які у них навчаються, – з 15,7 тис. до 44,9. Проте більшість ВНЗ області, як і України в цілому, орієнтується на підготовку випускників модних сьогодні спеціальностей – економістів, бухгалтерів, фінансистів та юристів. У той же час спеціалістів культурологічної сфери готують недостатньо;

- недостатня увага з боку місцевих керівників до культурологічної сфери спричинена зменшенням у Рівненській області з 1990 до 2006 року кількості бібліотек з 848 до 607, клубів – з 875 до 700, демонстраторів фільмів – з 859 до 29.

Одночасно за ці роки кількість відвідувачів концертних організацій зменшилася з 364 до 57 тис. за рік, а відвідувачів музеїв – з 394 до 214 тис. за рік;

- в області недостатню увагу звертають на роботу шкіл естетичного виховання дітей та основам закладання підвалин культури майбутнього покоління. Це підтверджує той факт, що кількість учнів таких шкіл зменшилась із 9709 у 1990 році до 8352 у 2006 (у 2000 році їх було ще менше – 6781 чол.).

- в Інституті мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету протягом 1999–2007 років кількість випускників культурологічних спеціальностей зменшилася зі 144 до 116 чоловік, або на 24%. При цьому питома вага випускників зазначеної кваліфікації, які отримали направлення на роботу, зменшилася з 50,7% у 1999 році до 28,4 % у 2007, або в 1,8 раза;

- для підвищення культурологічної освіти населення необхідно збільшити кількість закладів та учнів, які навчаються в школах естетичного виховання, збільшити контингент студентів ВНЗ культури, збільшити відсоток їх працевлаштування за отриманою освітньою кваліфікацією та посилити кваліфікаційний відбір спеціалістів, які працюють в обласних та районних управліннях культури, музеях, театрах, бібліотеках та клубах.

1. Виткалов В.Г. Культурно-мистецький чинник як фактор духовного становлення молоді (на прикладі аналізу сфери дозвілля та системи вищої спеціальної освіти) / В.Г.Виткалов // Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку. Вип.11. – Рівне. : РДГУ, 2006. – С.85–104.
2. Каташинська І. Університет культури і мистецтв як інтегративний тип закладу освіти / І.Каташинська // Питання культурології : міжвідомчий збірник наукових статей. Вип.16. – К. : КНУКіМ, 2000. – С.68–76.
3. Рижкова С.А. Традиції національної вищої освіти і вимоги Болонського процесу / С.А.Рижкова // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв : Науковий журнал. – К. : Міленіум. – 2006. – №1. – С.3–9.
4. Статистичний щорічник Рівненської області за 2006 р. – Рівне, 2007. – 571 с.
5. Данилишин Б.М. Інноваційна модель економічного розвитку : роль вищої освіти / Б.М.Данилишин, В.І.Куценко // Вісник НАН України, 2005. – №9. – С.26–35.

In the article the state of functioning of establishments of culture and preparation of workers for of establishments of culture by middle and higher educational establishments of Rivne region is explored. It is marked, that during the last decade the amount of graduating students of Institute of arts of Rivne state humanitarian university and percent of their arrangement on work diminished, necessity of strengthening of attention from the side of the state to preparation of highly skilled specialists for the sphere of culture is grounded.

Key words: *pawn cultures, preparation of students, Institute of arts.*